

سیاست انتقادی

سقوط اقتصادی ناشی از ویروس کرونا

شکندگی سرمایه‌داری با حضور یک ویروس

گریس بلکلی^۱ پژوهشگر مؤسسه تحقیقات سیاست‌های عمومی (IPPR) و نویسنده کتاب «دزدیده شده: چگونه دنیا را از تأمین مالی نجات دهیم؟»^۲، در این مطلب با عنوان «سقوط اقتصادی ناشی از ویروس کرونا»^۳ که در آوریل ۲۰۲۰ در تارنمای نشریه ژاکوبین منتشر شده است، سقوط بازار سهام در اثر شیوع ویروس کرونا را نشان شکندگی سرمایه‌داری جهانی تلقی کرده و پیشنهاد می‌دهد تا با انجام سیاست‌های تسهیل پولی از سوی دولت‌ها، تنها بخش قابل توجهی از سرمایه‌گذاری عمومی با مقیاس معامله جدید سبز قادر است تا مانع از سقوط و رکود گردد، وگرنه سقوط حتمی است.

تحركات ارز و برگزیت^۷ قرار گرفته‌اند، اما در بیشتر اقتصادهای پیشرفته، قیمت‌های سهام، در مقایسه با روند بهره‌وری شرکت‌ها در طول هفت سال گذشته، همچنان بسیار بالا بوده است.

در این میان، در اثر سیاست پولی فوق‌العاده انبساطی، سود اوراق قرضه دولتی به طور قابل توجهی، به کمترین حد خود رسیده است. برخی دولت‌ها به ویژه آلمان، از نرخ بهره‌های منفی سود برده‌اند، به این معنی که سرمایه‌گذاران به خاطر مزیت ثابت نگاه داشتن (حفظ) بدهی‌اش، به دولت آلمان پول پرداخت می‌کنند. با وجود این، آلمان خط مشی شواتز نال^۸ را اتخاذ کرده است؛ شواتز نال به معنی «نقطه صفر سیاه» است که دولت را ملزم می‌کند تا همچنان مازاد بودجه را حفظ نماید. در این میان، بدهی شرکتی افزایش یافته است. از دوره بحران مالی تاکنون، با پایین بودن نرخ‌های

ترس و وحشتی که روز دوشنبه به دلیل ویروس کرونا به جان سرمایه‌گذاران افتاد، باعث شد تا بورس نیویورک، ۸ درصد، بورس اوراق بهادار فایننشیال تایمز^۵، تقریباً ۷ درصد و شاخص پیشتاز استاکس ۶۰۰^۶ در اروپا، به میزان ۷/۵ درصد کاهش را تجربه کنند. سرمایه‌گذاران از ترس این که مبدا شرایط بدتر از این شود، اوراق قرضه کوتاه مدت و سهم‌هایشان را می‌فروشند و به جای آن‌ها، امنیت طلا، اوراق قرضه بلندمدت و در برخی موارد، پول نقد را ترجیح داده‌اند. این کاهش ناگهانی و شتاب زده در قیمت‌های سهام آمریکا، در نتیجه بلندمدت‌ترین دوران درخشان بازار سهام در طول تاریخ به وجود آمده است؛ در دوازده سال گذشته پس از بحران مالی، ما شاهد بی‌وقفه افزایش قیمت‌های سهام آمریکا بوده‌ایم. در انگلستان و اروپا، قیمت‌های سهام تحت تأثیر

4. NYSE

5. FTSE

6. Stoxx

7. Brexit

8. Schwarze Null

1. Grace Blakeley

2. Stolen: How to Save the World from Financialisation

3. The Coronavirus Economic Crash

طولانی مدت بوده است و جای تعجب ندارد که رشد اقتصادی در بیشتر اقتصادهای بزرگ تا این حد ضعیف بوده باشد. منطقه اروپا که تحت فشار قوانین مالی شدید قرار داشت و بحران بدهی - که هنوز هم وجود دارد - دست از سر آن برنمی داشت، از بحران مالی ۲۰۰۸ به بعد، عملکرد بسیار ضعیفی در رشد سهام داشته است؛ حتی با خروج انگلستان از اتحادیه اروپا نیز رشد ناامیدکننده بوده است. دستمزدها - که با سودآوری مرتبط هستند - در آمریکا کم شده است و امروز، رفاه یک کارگر آمریکایی نسبت به سال ۱۹۷۹، وضعیت بهتری و مطلوب‌تری ندارد.

در انگلستان، ۸۱/۵ درصد است. با این حال، اقتصاد واقعی عملکرد ضعیفی دارد. این مسئله به دلیل شیوع ویروس کرونای اخیر، اتفاق نیفتاده است، بلکه از سال ۲۰۰۹ تاکنون، شاهد یک کاهش طولانی در اقتصادهای پیشرفته بوده‌ایم. پس از عملکرد ضعیف در سال ۲۰۰۹، در سه ماه دوم و سوم سال ۲۰۱۹، بهره‌وری آمریکا ۰/۳ درصد کاهش یافت. از سال ۲۰۱۲ تاکنون، در منطقه اروپا رشد بهره‌وری به بالاتر از ۱۵ درصد نرسیده است؛ و در این میان، انگلستان طولانی‌ترین دوره کاهش بهره‌وری را متحمل شده است. بهره‌وری تنها عامل محرک سرانه تولید ناخالص داخلی در

بهره، شرکت‌های بزرگ، مبالغ زیادی پول با نرخ بهره بسیار پایین قرض گرفته‌اند. از آنجاکه سرمایه‌گذاران به دنبال سود هستند (سرمایه‌گذاری‌ها با سود بالا)، بنابراین به سوی اوراق قرضه شرکتی پرریسک هجوم آورده و با این اقدام، حتی کم‌معتبرترین کسب‌وکارها نیز از هزینه‌های نسبتاً پایین وام‌گیری سود برده‌اند.

بدهی‌های سرپوش گذاشته شده

برخی از تحلیل‌گران می‌گویند، در بدهی شرکتی آمریکا، حباب وجود دارد؛ کل بدهی به شرکت‌های آمریکایی برابر با ۷۵/۳ درصد تولید ناخالص داخلی در سه ماهه سوم سال ۲۰۱۹ بوده است. این رقم

ترس و وحشت فراگیر کرونا ویروس

دولت‌ها قدرت و نفوذ پولی ندارند. اگرهم بخواهند پاسخی به این بحران بدهند، باید از طریق سیاست مالی باشد. برنامه‌های حمایتی هماهنگ از سوی اقتصادهای اصلی و مهم جهان، ممکن است برای جلوگیری از یک رکود قابل توجه کافی باشد؛ که در حال حاضر، وام‌گیری ارزان‌تر از همیشه شده است. با توجه به این‌که ویروس اثرات بسیار بیشتری بر کشورهای فقیر و افراد آسیب‌پذیرتر خواهد گذاشت، هدف چنین پاسخ هماهنگی باید محافظت از فقرا باشد. با توجه به این‌که بحران آب‌وهوا نیز به تهدیدی برای بشر اشاره دارد - که بسیار طولانی مدت تراز ویروس کرونا خواهد بود - این پاسخ باید تشویق به کربن‌زدایی نیز نماید. به دیگر سخن، اکنون وقت آن رسیده است که معامله جدید سبز را منعقد کنیم. باید ببینیم که آیا دولت‌های تحت نفوذ و هدایت دونالد ترامپ^۲، بوریس جانسون^۳ و آنجلا مرکل^۴، از این فرصت پیش‌آمده استقبال و استفاده خواهند کرد یا خیر.

منبع

این مطلب در آوریل سال ۲۰۲۰ در تازمانی نشریه ژاکوبین منتشر شده و در آدرس ذیل قابل دسترسی است:

<https://jacobinmag.com/2020/03/coronavirus-market-crash>

- Green New Deal
- Donald Trump
- Boris Johnson
- Angela Merkel

چه چیزی شکاف بزرگ میان بازارهای سهام و اصول اقتصادی در اقتصادهای پیشرفته را توضیح می‌دهد؟ تسهیل سیاست‌های پولی^۱. از سال ۲۰۱۰ تاکنون، چهار بانک مرکزی بزرگ در جهان، بیش از ۱۰ تریلیون دلار پول تازه به سیستم مالی جهانی وارد کرده‌اند که بخش اعظمی از این پول نقد، راه خود را به سوی اوراق بهادار و سهام باز کرده است. مبلغی از آن نیز وارد بازار مسکن، به ویژه در انگلستان شده و بحران وام مسکن را دامن زده است. حتی در زمان رکود واقعی اقتصاد، سیاست پولی بسیار انبساطی به حمایت از قیمت دارایی‌ها برای ثروتمندان شتافته است که در بلندمدت، این شرایط هرگز ادامه نیافت. در نهایت، ارزش دارایی‌ها باید بر اساس اصول اقتصادی باشد؛ یعنی اگر کسی بخواهد سهام شرکتی را بخرد، به این دلیل است که انتظار گزارش سود بالا را در آینده از آن شرکت دارد. قیمت‌های مسکن، نباید از سطح درآمد در بلندمدت فاصله بگیرند. تسهیل سیاست‌های پولی، این منطق را معکوس کرده و موجب بالا رفتن قیمت دارایی‌ها شده است، حتی هنگامی که سرمایه‌گذاران انتظار دارند تا اقتصاد در آینده نزدیک بدتر شود.

1. quantitative easing

(تسهیل پولی یا تسهیل کفی؛ یعنی خرید اوراق بهادار مدت‌دار از سوی بانک مرکزی)